

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 28. novembra 2019*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Naliehavé prejudiciálne konanie – Súdna spolupráca v trestných veciach – Smernica (EÚ) 2016/343 – Posilnenie určitých aspektov prezumpcie nevinoty a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní – Článok 6 – Dôkazné bremeno – Ponechanie obvinenej osoby vo vyšetrovacej väzbe“

Vo veci C-653/19 PPU,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Spetsializiran nakazatelen sād (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko) zo 4. septembra 2019 a doručený Súdnemu dvoru 4. septembra 2019, ktorý súvisí s trestným konaním proti:

DK

za účasti:

Spetsializirana prokuratura,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory J.-C. Bonichot, sudcovia M. Safjan, L. Bay Larsen (spravodajca), C. Toader a N. Jääskinen,

generálny advokát: G. Pitruzzella,

tajomník: M. Aleksejev, vedúci oddelenia,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 7. novembra 2019,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- DK, v zastúpení: D. Gochev, I. Angelov a I. Yotov, advokáti,
- Európska komisia, v zastúpení: R. Troosters a Y. Marinova, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 19. novembra 2019,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: bulharčina.

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinoty a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 65, 2016, s. 1), ako aj článkov 6 a 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci trestného konania proti pánovi DK v súvislosti s jeho ponechaním vo vyšetrovacej väzbe.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Odôvodnenia 16 a 22 smernice 2016/343 znejú:

„(16) Prezumpcia nevinoty by bola porušená, keby sa vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci alebo v súdnych rozhodnutiach, ktoré nie sú rozhodnutiami o vine, označovala podozrivá alebo obvinená osoba za vinnú, ak tejto osobe ešte nebola preukázaná vina zákonným spôsobom. ... Nemali by tým byť dotknuté ani predbežné rozhodnutia procesnej povahy, ktoré prijímú justičné alebo iné príslušné orgány a ktoré sú založené na podozrení alebo usvedčujúcich dôkazoch, ako sú napríklad rozhodnutia o vyšetrovacej väzbe, pod podmienkou, že takéto rozhodnutia neoznačujú podozrivú ani obvinenú osobu za vinnú. ...

...

(22) Dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočíva na prokuratúre a v prípade akýchkoľvek pochybností by sa malo rozhodnúť v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby. Prezumpcia nevinoty by sa porušila, ak by sa dôkazné bremeno prenieslo z prokuratúry na obhajobu bez toho, aby tým boli dotknuté úradné vyšetrovacie právomoci súdu, nezávislosť súdnej moci pri posudzovaní viny podozrivej alebo obvinenej osoby a používanie skutkových domnienok alebo právnych domnienok týkajúcich sa trestnej zodpovednosti podozrivej alebo obvinenej osoby. ...“
- 4 Článok 2 tejto smernice s názvom „Rozsah pôsobnosti“ stanovuje:

„Táto smernica sa vzťahuje na fyzické osoby, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní. Uplatňuje sa vo všetkých štádiách trestného konania, a to od momentu, keď je osoba podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu alebo údajného trestného činu, až po nadobudnutie právoplatnosti konečného rozhodnutia o tom, či táto osoba predmetný trestný čin spáchala.“
- 5 Článok 3 tejto smernice s názvom „Prezumpcia nevinoty“ stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby sa podozrivé a obvinené osoby považovali za nevinné, kým sa zákonným spôsobom nepreukáže ich vina.“
- 6 Článok 4 ods. 1 tejto smernice s názvom „Verejné vyhlásenia o vine“ stanovuje:

„Členské štáty prijímú potrebné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že pokiaľ sa zákonným spôsobom nepreukáže vina podozrivej alebo obvinenej osoby, táto osoba sa vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci ani v súdnych rozhodnutiach, okrem rozhodnutí o vine, nebude označovať za vinnú. Nie

sú tým dotknuté úkony prokuratúry, ktoré majú za cieľ dokázať vinu podozrivej alebo obvinenej osoby, ani predbežné rozhodnutia procesnej povahy, ktoré prijímú justičné alebo iné príslušné orgány a ktoré sú založené na podozrení alebo usvedčujúcich dôkazoch.“

7 Článok 6 smernice 2016/343 s názvom „Dôkazné bremeno“ stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočívalo na prokuratúre. Tým nie je dotknutá povinnosť sudcu ani príslušného súdu hľadať usvedčujúce aj oslobodzujúce dôkazy ani právo obhajoby predkladať dôkazy v súlade s platným vnútroštátnym právom.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa v prípade akýchkoľvek pochybností o vine rozhodlo v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby, a to aj vtedy, keď súd posudzuje otázku, či by daná osoba mala byť oslobodená.“

Bulharské právo

8 Článok 270 Nakazatelno-protsesualen kodeks (Trestný poriadok) stanovuje:

„(1) Otázkou zmeny donucovacieho opatrenia sa možno zaoberať kedykoľvek počas sporového konania. V prípade zmeny okolností možno podať na tom istom súde nový návrh týkajúci sa donucovacieho opatrenia.

(2) Súd rozhodne uznesením na verejnom pojednávaní.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

9 Pán DK je obvinený z účasti na organizovanej zločineckej skupine a z vraždy.

10 V rámci trestného konania, ktoré bolo voči nemu začaté na základe týchto obvinení, bol DK vzatý do vyšetrovacej väzby 11. júna 2016.

11 Dňa 9. novembra 2017 bola dotknutá osoba predvolaná na Spetsializiran nakazatelen sąd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko) na účely rozhodnutia v jeho veci.

12 Od 5. februára 2018 podal DK sedem žiadostí o prepustenie na slobodu, ktoré boli všetky zamietnuté, či už súdom prvého stupňa alebo súdom druhého stupňa, z dôvodu, že tvrdenia, ktoré uvádzal, neboli dostatočne presvedčivé z hľadiska požiadaviek vnútroštátneho práva.

13 Na pojednávaní, ktoré sa konalo pred Spetsializiran nakazatelen sąd (Špecializovaný trestný súd) 4. septembra 2019, podal DK novú žiadosť o prepustenie na slobodu.

14 Vnútroštátny súd uvádza, že z bulharskej právnej úpravy vyplýva, že po predvolaní osoby umiestnenej do vyšetrovacej väzby na súd na účely rozhodnutia vo veci musí tento súd vopred preskúmať dôvodnosť tejto väzby. Ak sa daný súd domnieva, že táto väzba je zákonná, väzba bude pokračovať bez časového obmedzenia a následne nebude znovu preskúmaná *ex officio*. K prepusteniu zadržanej osoby na slobodu môže dôjsť len v prípade, že táto osoba o to požiada a preukáže existenciu nových okolností odôvodňujúcich jej prepustenie na slobodu.

- 15 Spetsializiran nakazatelen sad (Špecializovaný trestný súd) sa domnieva, že z hľadiska požiadaviek bulharskej právnej úpravy, tak ako je vykladaná vnútroštátnou judikatúrou, je nepravdepodobné, že DK sa podarí predložiť takýto dôkaz a preukázať tým zmenu okolností, ktorá by mohla odôvodniť jeho prepustenie na slobodu.
- 16 Tento vnútroštátny súd však pochybuje o zlučiteľnosti bulharskej právnej úpravy s článkom 6 a odôvodnením 22 smernice 2016/343, keďže tieto ustanovenia by sa mohli vykladať v tom zmysle, že ukladajú prokuratúre povinnosť niesť dôkazné bremeno o dôvodnosti ponechania dotknutej osoby vo vyšetrovacej väzbe, ako aj v zmysle, že umožňujú uznať domnienky v prospech tejto dôvodnosti len v prípade, že tieto domnienky sú primerané sledovanému cieľu a prihliadajú na právo na obhajobu.
- 17 Okrem toho treba vziať do úvahy práva zaručené v článkoch 6 a 47 Charty. Pokiaľ ide konkrétne o tento článok 6, ktorý zodpovedá článku 5 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950, najmä z rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. augusta 2019, Magnitskiy a iní v. Rusko (CE:ECHR:2019:0827JUD003263109) vyplýva, že stanovenie domnienky v prospech zákonnosti ponechania obvinenej osoby vo väzbe je v rozpore s článkom 5 ods. 3 tohto Dohovoru.
- 18 Za týchto podmienok Specializiran nakazatelen sad (Špecializovaný trestný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Je vnútroštátna právna úprava, ktorá počas trestného súdneho konania podmieňuje vyhovieť návrhu obhajoby na zrušenie väzby obvineného existenciou zmeny okolností, v súlade s článkom 6 a odôvodnením 22 smernice 2016/343, ako aj s článkami 6 a 47 Charty základných práv Európskej únie?“

O naliehavom konaní

- 19 Vnútroštátny súd navrhol, aby bol tento návrh na začatie prejudiciálneho konania prejednaný v naliehavom prejudiciálnom konaní podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdného dvora.
- 20 Vnútroštátny súd na podporu tohto návrhu uvádza, že DK je umiestnený do vyšetrovacej väzby od 11. júna 2016 a že posúdenie týkajúce sa jeho žiadosti o prepustenie na slobodu závisí od odpovede na otázku, či právo Únie bráni takému rozdeleniu dôkazného bremena ako stanovuje bulharská právna úprava uplatniteľná v tejto oblasti.
- 21 V tejto súvislosti treba v prvom rade zdôrazniť, že predmetný návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu smernice 2016/343, ktorá vychádza z tretej časti hlavy V Zmluvy o FEÚ, týkajúcej sa priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Možno naň preto uplatniť naliehavé prejudiciálne konanie.
- 22 V druhom rade, pokiaľ ide o kritérium naliehavosti, podľa judikatúry Súdného dvora je potrebné zohľadniť okolnosť, že dotknutá osoba vo veci samej je v súčasnosti pozbavená slobody a že jej ponechanie vo väzbe závisí od rozhodnutia sporu vo veci samej (rozsudky z 28. júla 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, bod 29 a z 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, bod 35).
- 23 V prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania a z odpovede danej vnútroštátnym súdom 13. septembra 2019 na žiadosť Súdného dvora o informácie, ako aj z doplňujúcich údajov predložených Súdnemu dvoru týmto súdom 25. a 27. septembra 2019 vyplýva, že DK je v súčasnosti pozbavený slobody, že vnútroštátny súd bude musieť rozhodnúť o jeho ponechaní vo väzbe na základe rozhodnutia Súdného dvora a že odpoveď Súdného dvora na otázku položenú vnútroštátnym súdom by mohla mať okamžitý dopad na posúdenie žiadosti o prepustenie na slobodu, ktorú podal DK.

- 24 Za týchto podmienok prvá komora Súdneho dvora na základe návrhu sudcu spravodajcu a po vypočutí generálneho advokáta 1. októbra 2019 vyhovel návrhu vnútroštátneho súdu, aby sa na tento návrh na začatie prejudiciálneho konania vzťahovali ustanovenia o naliehavom prejudiciálnom konaní.

O prejudiciálnej otázke

- 25 Vnútroštátny súd sa svojou otázkou v podstate pýta, či článok 6 smernice 2016/343, v spojení s odôvodnením 22 tejto smernice, ako aj články 6 a 47 Charty bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá podmieňuje prepustenie osoby umiestnenej do vyšetrovacej väzby tým, že táto osoba preukáže existenciu nových okolností odôvodňujúcich toto prepustenie na slobodu.
- 26 Článok 2 smernice 2016/343 stanovuje, že táto smernica sa vzťahuje na fyzické osoby, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní, vo všetkých štádiách trestného konania, a to od momentu, keď je osoba podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu alebo údajného trestného činu, až po nadobudnutie právoplatnosti konečného rozhodnutia o tom, či táto osoba predmetný trestný čin spáchala.
- 27 Táto smernica sa teda uplatňuje na situáciu, o akú ide vo veci samej, v ktorej musí vnútroštátny súd rozhodnúť o zákonnosti ponechania osoby obvinenej zo spáchania trestného činu vo vyšetrovacej väzbe (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, bod 40).
- 28 Treba však pripomenúť, že vzhľadom na minimálnu povahu harmonizácie sledovanej touto smernicou sa táto smernica nemôže považovať za úplný a komplexný nástroj, ktorý by mal za cieľ stanoviť všetky podmienky na prijatie rozhodnutia o vyšetrovacej väzbe (rozsudok z 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, bod 47 a uznesenie z 12. februára 2019, RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, bod 59).
- 29 Je síce pravda, že články 3 a 4 tejto smernice vyžadujú, aby rozhodnutie súdneho orgánu o ponechaní osoby vo vyšetrovacej väzbe neoznačovalo túto osobu za vinnú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, body 43 a 44, ako aj uznesenie z 12. februára 2019, RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, bod 51).
- 30 Naproti tomu, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že stupeň presvedčenia, ktorý musí mať súd rozhodujúci o prijatí tohto rozhodnutia o páchatelovi trestného činu, spôsob preskúmania jednotlivých dôkazov a rozsah odôvodnenia, ktoré je tento súd povinný poskytnúť v odpovedi na tvrdenia uvedené v konaní pred ním, nie sú upravené smernicou 2016/343 a patria len do pôsobnosti vnútroštátneho práva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, bod 48).
- 31 Pokiaľ ide o článok 6 ods. 1 tejto smernice, ten upravuje rozdelenie „dôkazného bremena pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb“. Článok 6 ods. 2 tejto smernice stanovuje, aby sa „v prípade akýchkoľvek pochybností o vine rozhodlo v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby“.
- 32 V tejto súvislosti z článku 4 smernice 2016/343 vyplýva, že táto smernica odlišuje súdne rozhodnutia o vine, ktoré sa nevyhnutne prijímajú na konci trestného konania, od ostatných procesných aktov, akými sú úkony v rámci trestného stíhania a predbežné rozhodnutia procesnej povahy.
- 33 Odkaz týkajúci sa zisťovania „viny“ uvedený v článku 6 ods. 1 a 2 smernice 2016/343 musí byť preto chápaný v tom zmysle, že toto ustanovenie má za cieľ upraviť rozdelenie dôkazného bremena iba pri prijímaní súdnych rozhodnutí o vine.

- 34 Ako uviedol generálny advokát v bode 31 svojich návrhov, tento výklad je podporený porovnaním odôvodnení 16 a 22 smernice 2016/343. Na jednej strane, toto odôvodnenie 16 sa týka zachovania prezumpcie nevinoty v aktoch upravených článkom 4 tejto smernice, a síce vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci a v procesných aktoch prijatých predtým, ako sa zákonným spôsobom preukáže vina obvinenej osoby. Toto odôvodnenie konkrétne odkazuje na režim uplatniteľný na predbežné rozhodnutia procesnej povahy. Na druhej strane, uvedené odôvodnenie 22, ktoré sa týka rozdelenia dôkazného bremena upraveného článkom 6 danej smernice, neodkazuje na tieto rozhodnutia, ale týka sa výlučne procesu umožňujúceho preukázať vinu podozrivej osoby.
- 35 Súdne rozhodnutie, ktorého jediným cieľom je prípadné ponechanie obvinenej osoby vo vyšetrovacej väzbe, sa však zameriava len na rozhodnutie o otázke, či táto osoba má alebo nemá byť prepustená na slobodu z hľadiska všetkých relevantných okolností, bez určenia, či je táto osoba vinná z trestného činu, z ktorého je obvinená.
- 36 Okrem toho, z judikatúry pripomenutej v bode 29 tohto rozsudku vyplýva, že články 3 a 4 smernice 2016/343 bránia tomu, aby takéto rozhodnutie označovalo obvinenú osobu za vinnú.
- 37 Toto rozhodnutie preto nemôže byť kvalifikované ako súdne rozhodnutie o vine obvinenej osoby v zmysle tejto smernice.
- 38 Z tohto dôvodu sa treba domnievať, že článok 6 danej smernice sa neuplatňuje na konanie vedúce k prijatiu takéhoto rozhodnutia, v dôsledku čoho sa na rozdelenie dôkazného bremena v rámci tohto konania vzťahuje iba vnútroštátne právo.
- 39 Tento záver nemôže byť spochybnený bodom 56 uznesenia z 12. februára 2019, RH (C-8/19 PPU, EU:C:2019:110). Hoci Súdny dvor v tomto bode 56 spomenul článok 6 smernice 2016/343, z bodu 57 tohto uznesenia vyplýva, že Súdny dvor mal v úmysle iba uviesť kontext článku 4 tejto smernice s cieľom uviesť, že typ odôvodnenia stanovený vnútroštátnou právnou úpravou vo veci, ktorá viedla k tomuto uzneseniu, nemôže predstavovať označenie podozrivej alebo obvinenej osoby za vinnú v zmysle tohto článku 4, nekonštatoval však uplatniteľnosť článku 6 danej smernice v konaní vedúcom k prijatiu rozhodnutia o umiestnení osoby do vyšetrovacej väzby.
- 40 Navyše, pokiaľ ide o články 6 a 47 Charty treba pripomenúť, že ustanovenia Charty sú podľa jej článku 51 ods. 1 určené pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie.
- 41 Vzhľadom na to, že rozdelenie dôkazného bremena v rámci takého konania, o aké ide vo veci samej, nie je upravené právom Únie, ustanovenia Charty, vrátane jej článkov 6 a 47, sa teda neuplatňujú na vnútroštátne pravidlá upravujúce toto rozdelenie (pozri analogicky rozsudok zo 7. marca 2017, X a X, C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, bod 45 a citovanú judikatúru).
- 42 S prihliadnutím na vyššie uvedené úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že ani článok 6 smernice 2016/343, ani články 6 a 47 Charty sa neuplatňujú na vnútroštátnu právnú úpravu, ktorá podmieňuje prepustenie osoby umiestnenej do vyšetrovacej väzby tým, že táto osoba preukáže existenciu nových okolností odôvodňujúcich toto prepustenie na slobodu.

O trovách

- 43 Vzhľadom na to, že konanie má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Článok 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní, ani články 6 a 47 Charty základných práv Európskej únie sa neuplatňujú na vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá podmieňuje prepustenie osoby umiestnenej do vyšetrovacej väzby tým, že táto osoba preukáže existenciu nových okolností odôvodňujúcich toto prepustenie na slobodu.

Podpisy